Милан Ружић

ПРИЧЕ И ОЖИЉЦИ

Laguna

Copyright © 2024, Милан Ружић
Copyright © овог издања 2024, ЛАГУНА

ПРИЧЕ
и
ОЖИЉЦИ

Садржај

Уводна реч (професор др Мило Ломпар) 11

СВЕ ШТО НЕМА ПОТРЕБЕ ДА ЗНАТЕ О МЕНИ . 15

Богојављенска ноћ 17

Чика Киров џокер. 20

Човек је настао од вука. 24

Деда у инат 28

Ходочастио сам успоном на Стражилово 31

Ко сам ја… 33

Матура 37

Ми смо те изгубили, Он није 40

На Ловћену. 43

Петао 46

Помрачење Сунца. 50

Само незрели сазревају 54

Смак света 57

Стан на дан. 60

Суботње вечери 63
Сузних сам очију сачекао свитање 68
Све је исто 71
Тамо где је било свега, више нема ничега. 74
Кад год би телефон зазвонио 77
Трешње и вране 80
Утакмица 83
Жмурке 87

ШТА ПОСТАЈЕМО ДОК НЕСТАЈЕМО... 91
Чудесан случај смрти српског сељака и војника. . 93
Голгота Ранкова 97
И пре него што је кукуруз узрео 100
Ибарска магистрала 103
Нема Срба у будућности 108
Одоше моја сећања ауто-путем 111
Велики празници у малим градовима 115

СЕБИ САМ ДУЖАН ТЕБЕ 119
Ако љубав себе не види тако... 121
Ако сам те икад заболео.... 124
Демон 128
Где су данас девојке које смо пратили кућама? . 132
Имао сам седамнаест година 135
Јутрос сам чуо ону песму. 138
Лако ћеш је препознати 141
Након петнаест година. 144
Не зови ме да играм 147
Обрачун великог града и малог човека 150

Прави се да не дугујеш ми ништа 153
Шта добијаш кад добијеш мене? 155
Волеће… 157
Волим кишу 161
Због тебе 164
Земља је округла. 167

БЕЛЕШКЕ ДОКОНОГ ПИСЦА 171
Бег 173
Чеп. 176
Деца једне нероткиње 179
Дивни дивљи коњи дивље дивне Романије. . . . 182
Грешке 185
Храст и споменик 188
И стане ли живот…. 191
Историја нас самих 194
Мало снега неће повредити никога 196
Неуслишива молитва. 199
Неуспела продаја душе. 202
Није фер 206
Ниси ти гори од Сизифа. 208
Родни град је далеко 211
Слобода 214
Слушај како ноћас падају снови 217
Све патње исто боле 220

Поговор: Носталгија бола (Душан Ковачевић) 223

О аутору 227

Уводна реч

Каква је веза кратке приче и савременог осећања света? Као књижевна форма, кратка прича није нов облик казивања. Она је у дослуху са модернистичким наглашавањем вредности и значаја фрагмента. Како доживљај света као целине није био одржив, модерност је устројила особену поетику фрагмента. Она је, штавише, изнова ставила у дејство неке елементе романтичарске поетике, али им је изменила смисао. Док су романтичари у поетски фрагмент ситуирали доживљај целовитости света, дотле је фрагмент постао у модернизму пуки одсечак ишчезле целовитости. Све је то одговарало поетици кратке приче. Њена наговештајна структура имала је за циљ да створи сугестију, а не истину; осећање, а не идеју; поступак, а не јунака; ситуацију, а не биографију.

Ови делови књижевног наслеђа остављају своје трагове у савременом приповедању, али не одлучују о његовом основном усмерењу. Јер, поетика кратке приче – каква се појављује у књизи Милана Ружића – као да одговара промени осећајности која обележава савремени

приповедни тренутак. Има извесне елементарности и документарности коју доноси ново осећање времена: наговештајна структура, премда присутна у краткој причи, бива запретана у садржаје који се одликују изричитошћу, одређеношћу, усредсређеношћу приповедне свести. Таква је прича о просјаку који спава на улици: премда се јунак са њим готово поистоветио, нахранио га, ипак је отишао од њега. Сентименталност је подвргнута очуђавању, које није сурово, већ као да је помирено са неумитношћу. Ново поколење нема слуха за побуну: оно је меланхолично, погођено животном стварношћу, револтирано, али испуњено чудном слабошћу. Да ли је то егзистенцијална слабост у свету дигиталне ере? Тој слабости иду у сусрет, описују је, противе јој се, бројне приче у књизи Милана Ружића.

Иако је јунак фрагментаризован, свест о тој фрагментаризованости није потиснута, него је наглашена. Као да се у поетици кратке приче изнова појављује потреба за централношћу свести. Да ли је централност те свести емотивна компензација за егзистенцијално осећање слабости? Тој свести ништа не смета да се упути ка прецизно обликованом доживљају. Она не лута, иако тражи. Отуд је Милан Ружић – попут приповедача свог времена – обликовао *програмску* усредсређеност својих прича: оне су обухваћене заједничким темама детињства, љубави, узајамности. Није реч о приповедању са тезом, него о настојању да се – са свешћу о поетикама модернизма и постмодерне – изнова обнови обавезујући однос према стварности и свету. То је један налог који има изразито индивидуално обележје.

Не би било погрешно уочити извесну моралну компоненту у приповедној свести. Као да је морални став

хотимично противдејство у односу на опажања општег расапа стварности. Као да свест хоће да се – моралним ставом – издвоји унутар онога што опажа и што је прожима. Овај став је у дослуху са историчношћу, па се приповедање не крије у безобличној алузивности. Оно се ослобађа метаисторичности и симболичке укотвљености постмодерне, оцртавајући нову осећајност: директну и несигурну. Ова амбивалентност одговара краткој причи јер јој обезбеђује да обележи тренутак егзистенцијалне противречности као свој најбитнији моменат. У причама Милана Ружића није тешко пронаћи упечатљиво дочаране такве моменте. То их често учини трајним пратиоцем читаочеве свести.

Проф. др Мило Ломпар

СВЕ ШТО НЕМА ПОТРЕБЕ ДА ЗНАТЕ О МЕНИ

Богојављенска ноћ

Били смо деца и били смо невини, скривени под јорганима топлих кревета мале планинске куће у богојављенској ноћи. Наши су се грехови тада сводили на помисли, ништа што нам Господ не би опростио након једне наше молитве.

Уши су нам биле пуне прича о отварању небеса за Богојављење, а ми смо уста напунили питањима и постављали их одраслима, који су нам давали незанимљиве одговоре. Иако нам се сан увукао под капке и покушавао да их спусти као ролетне, нисмо му се препустили. Наше снене дечје очи остале су уперене у месечином осветљену ведрину неба мразне јануарске ноћи. Жмиркали смо баш као и звезде и међусобно делили жеље које ћемо послати у небеса кад се отворе.

И док су остали набрајали имена оних чију пажњу желе, називе игрица за којима чезну, марке патика које не могу да приуште, далеке земље које нису видели, живот у великим градовима чија су их светла мамила из драгих филмова, ја сам имао само једну жељу – да се небеса одшкрину, па макар само да би, чак и без испуњења,

прогутала све жеље. Хтео сам да знам, у том дечјем добу сумње у истину и вере у лажи, да ли ћу кроз тај процеп угледати Бога или макар оне који су њему отишли учинивши детињство тужнијим него што би требало да буде, па ако су они горе, морао би бити и он. Истину говорећи, хтео сам да га молим да их врати.

Жеље и речи, које су их проносиле собом трошне сеоске куће пуне деце, полако су се стишавале, а мене је разбудила бука телевизора у суседној соби. До дуго у ноћ будним ме је држало питање како неко има толико срама да те ноћи гледа у екран уместо у небо.

Не знам које је доба било, али је бука телевизора одавно утихнула, а гласови деце су се претворили у гласно дисање и хркутање када се небо порушило црнилом облака који су упливали у месечеву луку, а средином њихове таме, он је просекао пут, ожиљак, кроз који је цурила светлост као кроз отворена врата. Доле, у тами тла без снега, једно јаре је искочило кроз невешто закрпљену рупу у зиду тршчане појате и стајало само усред тмине. Белило се у глуво доба ноћи погледа упртог у моју главу брадом поткочену на дрвеном прозорском оквиру. Огрнуо сам нечију јакну и уз шкрипу браве изашао у ноћ.

Ходао сам кроз таму према белом јарету док је на небу светлео ожиљак. Моја жеља била је да не побегне једино светло у свеопштој тами. Полако сам му пришао, узео га у наручје и осећајући његово срце како дивљачки туче у моје груди, смакнуо сам резу са појате, унео га и затворио врата. Заврнуо сам полуодврнуту сијалицу и појата се напојила светлом. Спустио сам јаре на златну сламу међу јариће заигране око мајке. Ни њима се није спавало. Одврнуо сам сијалицу и пустио таму да се

одомаћи, па сам сео на сламу међу јарићe који су почели да се тискају уз мене.

Кроз рупу у зиду увукло се светло месеца, који је, рођен из ожиљка, растерао облаке, а његова светлост се саплела о нас и пала на јасле. У јаслама је, на очи својих родитеља, заспало оно одбегло јаре. Све се вратило на почетак, и те ноћи Бог се заиста јавио својом првотном сликом.

Мудраци нису дошли, само је једно дете, уз своје питање нахрањено одговором, заспало међу јарићима и ујутру са осмехом слушало грдње које је једва чуло од прехладе која је на сваки повишени глас одговарала још гласнијим кашљем.